

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոչխարիո	համար
Տարեկան	12 Ժր.
Վեցամսեայ	6 "
Արտասահմանի	
համար տարեկան	15 "
Վեցամսեայ	8 "

Ամերիկայի	համար
Տարեկան	3 ցր.
Վեցամսեայ	1.50 "

Երանցումն տողը պոստիկն երեսին համար 29 սխալ շերտին երեսին համար 20 սանթրիմ էլ երեսին անկի անգամենայն համար 20 0/0 գեղջ կրլ

Գրանցի համար մեկ 10 սանթրիմ

ՇԱՐՋՈՒՄ

ՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂՍՔԱՎԱՆ ԵՒ ԳՐԱՎԱՆ

ԿԸ ՀՐ. ՏՊՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԻԲԵՆԱԲՈՒ ԵՒ ՇԱՐՋՈՒ ՕՐԵՐԸ

Նամակ եւ դրամ դրկելի
Խմբագրութեան հասցիին

Редакция на вѣстникъ
„Шаржумъ“
Варна

Redaction du journal
„Charjoum“
Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար
մեկի
(20 ՍԱՆԹՐԻՄ)
Պոչխարիոյ համար
մեկի
(15 ՍԱՆԹՐԻՄ)

Գրանցիմեկ եւ չնե տրուի

«ՇՈՒԲՈՒ»-Ի ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՃԱՆԿՆԵՐԸ ՊԵՏԻ ԵՒ ԿՈՆՏԻԿՎԱՅՐԷ

ՇՈՒԲՈՒ ԳՐՈՒԹՅԱՆ

Անցած շտաբային շաբաթը շատ անբարեկարգ անցավ։ Մեր հարստացողները պակասակաս անցան անբարեկարգ անցան։

ԳՈՂԱՑՈՂ ՀՍՎԱՆ

Մեկն անհայտնաբերված թղթերով հաճելի չէ Ռուսիային, գոնե մտակ ապագայում, որովհետեւ այդ ապաստանները մեզ համար անհայտնաբերված են։

Մեկն անհայտնաբերված թղթերով հաճելի չէ Ռուսիային, գոնե մտակ ապագայում, որովհետեւ այդ ապաստանները մեզ համար անհայտնաբերված են։

Ռուսիան գեմ է մակեդոնական ապաստաններին, որովհետեւ նա այսօր իրեն պատրաստ չի գտնում այդ եւ ուրիշ խնդիրներ իր ուղած ձեռով կարգադրելու։

չընդատ Ռուսիայի աշխարհակալ ձգտումներին։ Երկրի այլապես անարդար անդուստրիալ կերպով առում են Ռուսիային, որը վերջին ժամանակներս աւելի բաց անհրճելի է ամբողջ աշխարհի ներքին իրաւունքները։

Մեր կարծիքով սրանք են պատճառները որոնք ստիպում են զողալ հսկայ Ռուսիային, և զիջանել հրամայողի գիմակի տակ գալ փոքրիկ Բուլղարիայի և Սերպիայի վեհապետների ոտքեր երեւակայական սպանուլիքներով և ցիզական կրքեր զրգռելով ստիպելու լուռ կենալ և չաջակցել մակեդոնական գործիչներին, նոյն գիրքը բռնել զէպի մակեդոնացիները, ինչ գիրք որ ինքը սուրբ բռնել է զէպի հայերը կովկասում։

Անցնող դարում Ռուսաստանը օրիմտորքս փոքրիկ ազգերի ազատագրութեան պայտապան էր, միմիայն գիւանդատական հաշիւներով, քիչ հակառակը երոպայում նա պայտապան էր բռնութեան, Այս դարում Ռուսաստանը անպայման կերպով հակառակ է ամեն մի ազատագրութեան, որովհետեւ նոյն իսկ իր ձեռքով ազատված ազգերը չենթարկվեցին ազատարարի յետին մտքերին և թաղուն տրամադրութիւններին։

Բարեբախտաբար ներկայ Ռուսաստանը իր բռնակալական ձգտումները իրագործելու ուժը չունի և մենք փոքրիկ ազգերս, որ ազատվելու ձգտումներ ունենք,

և ազատութեան համար այնքան չունենք ենք տեղ, առանց ժամանակ կորցնելու պէտք է մեր ամբողջ ճիգերը թափենք առաջ բերելու հենց այն եւրոպական մեծ իրարանցումը, որից սարսուռ է Ռուսիան և որի առջեւ միայն կարող է ընկճվել նա։

Մեզ ինչ փոյթ. թող փրկի եւրոպական մեծ պատերազմը, եթէ եւրոպացիները հաճելի չէ իրար կոտորել և իրար երկիր աւերել, թող մեր երկիրները մեզ սան։

ԻՍԿԱ ԺԱՀՄԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկու 16 դեկտ.

Երկ, կիրակի օր, կէս օրին մօտ, հայոց եկեղեցու բակում Պարոկասանցի մի հայ երիտասարդ գաշոյնի մի քանի հարածով պահեց իսակ ժամաւորովն, որը Մոսկույի հարուստ հայերից է և չը զիտեք թէ ինչո՞ւ ազատէր բարեգործի հոշակն է վայելում։

Սուս էն թէ սպանողը ինքնաբերաբար անձնատուր լինելով ոստիկանութեան յայտարարել է որ ինքը վրէժ է լուծել այն երկու երիտասարդների փոխարէն, որոնք այսամտով ժամաւորով զրոյարտութեան ու մտնութեան շնորհիւ Շուշում ձերբակալվեցին իբր ժամաւորովն առեանգողներ։

Այդ առեանգման խնդիրը Մոսկույի իսկական համար բողոքովին մոթը մնաց, և միջնացողը աւելի ինքը ժամաւորով էր, որովհետեւ իր մասնաւոր իօսակցութիւնների մէջ, առեանգողներին երբեմն պարզ աւագակներ էր անւանում, երբեմն յեղափոխականներ, որոնց ինքը կարողացել էր խաբել, պատուոյ խօսք տալով որոշ դուրսը վճարելու, բայց վերջը ոստիկանութեան էր մատուցած անանջելու և առեանգողներին զէմքերը տեսնելու։

Մինչև օրս էլ այդ խնդիրը մեզ համար մոթ մնաց, զազանիքը ժամաւորով իր հետ գերեզման տարու, մեզ համար պարզ միայն այս է որ Շուշում ձերբակալված երկու ուսանող երիտասարդները առեանգողները չեն նոյն իսկ իրեն ժամաւորով պատմածին համաձայն, որովհետեւ սուս

անգողները դիմակներով են եղել, ժամաւորովի ցուցմունքները այնքան կասկածելի են եղել, որ ոստիկանութիւնը մի ուրիշ երկուսին բողոքովին ազատ է արձակել, որովհետեւ նրանք հաստատել են իրենց աշխարհ։

Այսպէս թէ այնպէս եղելով ինքը եղբրական է, աւելի լուր կը լինէր որ չը լինէր, ոչ նրա համար որ ժամաւորովը, մուրաքկանների հոշակածի պէս բարի մարդ էր, այլ նրա համար որ այդ տեսակ սպանութիւնները հաճելի երեւոյթներ չեն։

Մի քանի խօսք ժամաւորովի անձնատուրութեան մասին, իսակ ժամաւորովը մի ազգա և կոպիտ բանկիր էր, նա ոչ միայն հայ ուսանողներ չէր պահում, այլ շատ զէմ էր ազգատուսանողութեան, զրա սրտում հայրենասիրական այն մեղմ զգացումներն էլ չը կային, որոնցով օժտված էին Սանասարեան, Քանանեան և ուրիշ հայ հարուստներ, որոնք թէև հայ յեղափոխութեան զէմ են, բայց գոնե համակրում են հայի խաղաղ յառաջադիմութեան և զոնողութիւններ են անում։

Մի օր մի ազգատուսանող ժամաւորովից օղնութիւն է խնդրում, Հայ բարեգործ (՝) բանկիրը պատասխանում է «սո համալսարանն ի՞նչ ես անում, գնա՛ հօրք արհեստովը պարապի, չես տեսնում Գրիգոր Զանչիէֆին, քանի տարի ա համալսարան է աւարտել, բայց պարապ ա մտն գալիս»։

Կոպիտ և տգէտ դրամատէրի համար ոչ միայն ազգատուսանողը ոչ չինչ էր, այլ և Զանչիէֆի պէս մարդը, որը իր գրքով հազարաւոր հայ որբեր կերակրեց և որը ամբողջ ոտս ազատասէր տարրի սիրելի մարդն էր։

Ի դէպ է այս տեղ յիշել որ Զանչիէֆը մի ուսուցիչն հրատարակութեամբ հալածված է և Գրիգոր Նիկողոսեան կոչված սուր արարածից, որը Զանչիէֆի, Գրիգոր Արծրունու, Մշակի մասին բացարձակ սուտ մատնութիւններ արաւ և այսօր Պարիզի մեծ մուրացկան Մինաս Զեբազի առեանգողներով բարեկամն է և նրա ուսուցիչական յիմարութիւնները թարգմանում է «Պետերբ, Վէդօստի» թերթի համար և ողորմելի Զեբազն էլ միշտ իր իսկապի մէջ պայծենում է գրանով։

Իսակ ժամաւորովը սուս կառավարութեան ամենասիրելի մարդկանցից մէկն էր և Անդրեանում մի ուսաց եկեղեցի չինեց խաչար գուժար ծախսելով։

Վերջերս ուզեց ևւ աման կերպով ազգասէր բարեբարի անունը վայելել։

նա մի քիչ դրամ նեւեղ հայ որբերին... հայոց կաթողիկոսին արհամարհումը...

Ազգասիրական գիտակի տակ պաշտօն առնելու համակրելի թարգմանիչ բանաստեղծ Ալեքսանդր Ծատուրեանցին...

Նոյն այդ բարեգործ ժամարովքը, Գամառ-Քաթիկոսի մահից յետոյ, իբր թէ խղճով մեծ բանաստեղծի բարեգործում աղքատ ընտանիքին...

Ահա ձեզ մի քանի նմուշներ Իսախ ժամարովի բնագործութիւնից։

Մոսկուայի

ԹԱԳՈՒՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Եւ իս, սա մեր նենգածէտ հարուստները, ինչքը չեն մտածեր իրենց գիւղիկ զննելով...

Մեր հարուստները հիմակ ըստ պատշաճ կերպով մէջ են Էլ յատուանի՝ այսինքն վտանգի անմիջական սահմաններէն...

Բայց ինչի՞ կը սպասեն, կը սպասեն որ Հայաստանը աղաւթի, գաղանին ճակեցը վեր առնուին...

պատելու արտասովոր առաքինութիւն մը շնորհած է այս արարածներուն...

Կը սպասեն որ թիւրքը Հայաստանի անպաշտպան և անզէն Հայ մոլորվորը ուղած լին պէտք առանց նեղուելու, ջարդէ և սանոր արեան ճագարիքներուն մէջ լուացուի...

Կը սպասեն այս մարդիկը, սարսափելի կերպով կը սպասեն, հոգ չէ թէ իրենց հրէշակերտած ծրագրերը տարին երբ մտնուի...

Կ'ենթադրեմ որ մեր այս կարգի հարուստները և այնքան շատ են անոնք որ կրնան ընդհանրութիւն մը ձեւացնել...

— Դէ՛ս, հիմակուհիմա քաւական դրամ ունիմ, այս վիճակնու մէջ եթէ այս դրամը չլաւցունեմ ալ, չեմ ալ կորսնցուներ...

կարէ, տարին երբ, հասնելիք չունի...

Սա յեղափոխականներուն ալ բան կը տեսնամա՛ շխտակը մարդիկը աղէկ կաշխատին կարծածնք ո՞ւր պիտի գտնայինք մեր ապագայ հարստութեան այս պատիճան անձնուէր աշխատողները...

Բայց այս վիճակը երկար չէ տեսնուի։ Մեր յեղափոխական աղբարիկները փորձած մը պիտի հանեն հարկաւ, տաճիկը նորէն պիտի ջարդէ ժողովուրդը...

Պէ՛ս, ե՞րբ պիտի գայ ան որբ բրթիս ժողովուրդս պէս եւայլահայ Հայաստան, Վաս մաս չի կայ, Ա՛լ կը ցածկուի չափ փարս վատկէ, մեծ, հարուստ մարդեղիր, ինքզինքը հարեհասեր...

Այս քեր հարուստները սպասողական են։ Այս քերին սեւեւաբեր յառած են այն օրուան որ Հայաստանի հողերն արեան վեղելները պիտի մաքրուին, անոր զապաղումին կոհերուն քարները պիտի նետուին անբոցները...

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԻՆ ՏԱՌԱՊԱՆՔԸ ԵՒ ՌՈՂԱՅԻ ՊԱՐՏԲԸ

(Բանաստեղծի Է. Պալեոսթայի)

Այս յոյսը ջուրը ինկու, այս ցոյցին միակ արդիւնքն եղաւ թորք կառավարութեան հայկոսիւն պատրուակը փոքր կոտորածի մը Պոլիս, իբրեւ վերջարան Հայաստանի կոտորածներուն, խմբական սպանութիւն մը որ 5-6 հազար հայերու կեանքն արժեք առնուեալն, առանց հայուելու անոնք որ ծովը թափուեցան...

ցաւ, նորէն հաստատուեցաւ Սուրբանին պատասխանատուութիւնը, բայց այսչափ։

Ինչպէս գիւրաւ կարելի է հասկընալ, կոտորած, թալան և հրեւի իրենց ետեւէն կը բերէին մեծ սով մը, Եւրոպայի շատ մը կէտերուն վրայ հանգանակութիւններ բացուեցան, հաւաքուած գրամները չկրցան բաւել բոլոր թշուառութեանց և ոչ ոք գիտէ թէ քանիներ մեռան չքուտութենէ կամ սղորակելի հիւանդանոցներու մէջ, մահու ցաղիկներ փոխանակուեցան, բայց չ'երեւար թէ թուրք կառավարութիւնը բռնադատուած ըլլայ կայսրութիւնը բարեփոխուի։

Հայ ժողովուրդը ինքիքով բան մը չի կրնար ընել։ Օգնութիւնը որուն պէտք ունի Եւրոպային գալու է իրեն, և կը կրկնեմ, 1878ի Պերլինի դաշնագրով տէրութիւնները յանձն առած են պաշտպանել զայն, երբ անոնք չեն կատարեր այդ պարտաւորութիւնը, կը լուսարարեն զաշնագրից։

Եւ քանի որ կառավարութիւնները իրենց պարտքերուն անփոյթ են,

Հայ ժողովուրդը հիմա պաշտպաններ կը փնտռէ ժողովրդոց մէջ, այն յոյսով թէ անոնք ձայն պիտի բարձրացնեն և պիտի բռնադատեն իրենց կառավարութիւնները միջամտելու և կործակելու կամ քի սպառնալու տալու սուլթանին դէմ, Արեւելիկները կորովի կամքերէ միայն խօսք կը հակնան, հազարու մէջ ելքի ճամբա ունին յետաձգելու և անուսպէս խոտանալու տնօրէնութիւնները որս երբէք չպիտի գործարեն, բայց անոնք տեղի կուտան անխախտ վարձուներու ասպիւ, որոնց ետին այժ կը զգան։

Արդէն ըսի թէ Սան-Սթեֆանոի գաշնագրից, զոր Ռուսիա 1878ին թուրքիոյ հետ կնքած էր, ինչ ալ մտածենք Ռուսիոյ մասին, աւելի նըպաստաւոր եղած էր հայոց համար քան Պերլինի գաշնագրից։

Անպիտ միջամտած էր ընդդէմ Սան-Սթեֆանոի գաշնագրին, առաջնորդուելով Տիւրքիոյ Պիքընսֆիլտէ, պետք թորի գահի ին, Շատեր ըսքանչացան այդ մարդուն վրայ, բայց ես կը կարծեմ թէ իբրեւ պետական մարդ իրեն համար յիշուած

համարը չափազանց արագ է։ Անկարագործ մէջ, ստորջր քաւ ԲԷ Սխորհրդակաւոր քրտ Սաղպաթի քաւ սօր Անպիտ, ներքին գործոց հարախարար, որ այդ երկիրը ներկայացուցուց Պերլինի վեհաժողովին Եւ 1878 Պոլսոյ վեհաժողովին մէջ, սպասուեցաւ (896ին զատուաբարեք երեսնակին պետին արարքը, Թէեւ անոր մասնակցած ըլլայ, թորքիոյ անսովորութեանց հանգէպ ան բաւական քաջութիւն ունեցաւ անկեղծօրէն բռնապետելու համար ամբողջ ժողովուրդը, և 1878ին ըստ անոր սխալ մը գործեցինք, խաղաղութիւնու ենք սակա, 1878ին, մեր ստակը գէշ ձիւ մը վրայ գրինք, այսինքն կառավարութեան մը վրայ ոչ նստաւորութիւնը ոչ կամք ունի իրեն հպատակ երկիրներուն մէջ գործադրել այն բարեփոխումները որոնց համար Անպիտ 1878ին ինչպէս ջակցու թիւնը տուաւ իւրեն։ Սակաւ և այնպէս, Սաղպաթի, մեր պարզած պատճառներով, չէր ուզեր որ միայն Անպիտ ելլայ թուրքիոց դէմ, բլուզածք տէրութեանց կողմէ ընդունուր գործակցութիւն մըն, քաւ իսկ

նեղ և վշտ և խաղաղութիւնը իր
ճերմակ թեւերով մեծաւարած
պիտակաւառնիք արարածն ան զա-

րանքն իր վրայ, հպարտութիւն
ու բարբոթութիւն պիտի տիրապե-
տեն հոգ, ու ենչ տուժիւն մը պի-
տի ըլլայ կեանքը, վասպակր
սքանչելի հարազանալը դիւրին
գրախտ մը վերջացէս:

Օրհնատրոյ նստած կրննց սա-
կի լիակերտն վրայ, սկեր հա-
րուանքը սպասելու անծնոյ իմն-
չնչ կողմերը ծոթութեան անծնո-
տանը կողմ են մոյզովն հեշտու-
թեան մը, աիդմի մէջ անշար-
ձօրին թաղուած քանէ չնեցող
պէս Մրանայը յսթաններ հար-
կան են զանգը վեր ցատկեց-
նելու համար զգացումիւ, ըմբռ-
նումով զգոխային մաճկացու-
մէն, միջ տալու չէ որ այլ ես
չարունակուի այս անհասկնալի,
անորակի կացութիւնը:

Կայ յեղիստիականին ձեռքն
է նմանքինակ մեծախառնութիւն-
ներով օրօրուող, քէֆ ընող մեր
հարուստներուն վրայ հասնիլ այդ
վայրկեանին և անուշ թմբկէն
արթնցնել զանոնք արևնոտ ի-
րականութեան բերելու համար:

Շարաշ

ԳՐԳՐ ԿՐԿՐՈՒՄԻՆ ԻՆ ԶԵՐԸ

Ջեմալ Բեքով հրատարակուած է
մի քան թերթ Վեստրոպուսի վի-
նետոսի տարւոյ մէջ իր թերթը ուղ-
ղութեամբ մեղմեցնելով հոգեւոր եւ
նուսաստանք օտար ցեղերի միջեւ
գործելուն, և շեղուցող անազատիգոր-
ւած պայմաններէ վեր պարտա-
զարկելով իր թերթին անհատա-
զօրութեան վերջին թիւով, Մի քան
օրով մը թերթի խմբակը ի իրան
Ուստաժիկն ընդունելով որչափ
եւ իր թերթի խմբակը եւ

միջեւ հիմակ անոնք երբեք չկցան
մեանով եթէ ոչ միտման Մուլթան-
ին ծանուցակներն ու խոստում-
ներն ընդունելու համար:

Այս, Ռուսիա կը պաշտպանէ
Մուլթանը, և ժամանակ Երեւանի մէջ
Ռուսիոյ հետ միեւնոյն ծածկոցին
տակ կը կազմուի, Բուսանք օր իրելու
այս վրէժնու վայժանք մը պիտի ունե-
նայ:

Այս վերջին օրերս, Փրանսական
խորհրդարանի մէջ, մեր ընկերը
Ժան Ժոսէ, արհարար կողմեցաւ ե-
րեւան հայերէ համար Փրանսական
անջատական (սեփարաթիս) գաղտնի-
ցութեանը, խնդրելով իր անոր տեղ
զրտնորոքը քաղաքակրթութեան ժողովուրդ-
ներէն կազմուած խորան գաղտնի-
ցութիւն մը, ժողովուրդներու զաւ-
նակցութիւն մը առանց ու է ան-
ջատականութեան (մտնոյ):

Երկրորդ թէ Եւրոպայի և թէ
արտագին իրողութիւն մը ունենք
հարգելու: Արտասահման բնակող
հայերը Աստուծի և Առնչի գաւառնե-
րէն լուր առած են թէ նորանոր կո-
տորանք կը պատրաստուին, Այս
գործը կը կանգնալով համայնականի վրայ

զուգէ աւելի վտանգաւոր ուստի-
պատակ օտար ցեղերի համար, քան
թէ բացարձակ օտարաստեաց Մուլթո-
րինը, որովհետեւ Մուլթորինը անկա-
րա է անուժ իր ստիւթի ինչը չկր
օտար ցեղերը, իսկ Ռուսոստիկին շա-
րեկամի դիմակ հարակրթ ճիւղ այն
պէս լի զուէն զործածուած, որ
անգաւի բերից պահիր կորկից:

Պէս. Բրոնչուսի վիստուսի թերթի
խմբակը թեան մէջ է տեղաւորուել
հեշտակարար անհատներու: Գրիգոր
Նիկողոսեանը, որը իր օլուրեպազու-
թիւններով լաւ ծանօթ է Պուլի հայ
հասարակութեան: Այդ պատճառով ար-
համարվելով 10 ակն թեականներին
որտեսայ և թրքաշայ երկուստարգու-
թիւնեց և իր ապուշ ու անմիտ վա-
տասիրով կ'աշ գոտեմներին բուսակա-
նութիւն շարունակով, վերադարձաւ
նախ կողմաւ, ապա Պեսերուրգ և
հայ պատգամողական ու ուսու շովն
մատուլի մէջ սկսեց մի ստոր արշա-
ւանք կողմաւանայ առաջողութեան
ներքի և յեղափոխականութիւնով, որ-
ունք այդ ստոր շարաւանին արհա-
մարել էին և թուլ չէին ուել այդ
երկրի վրա և կասկածելի մարդին ներս
տողալ բուն ազգային զործերի մէջ:
Նիկողոսեան նոյն իսկ Մակրա կեղծ
ստորագրութեամբ ուստերէն գիրք
հրատարակեց, որի մէջ անէն ջանք
զարմ գրեց վարկարկելու Գրիգոր
Արժառնուն, Ջանլիէին, Մշակը և
մի ամբողջ երկուստարգութիւն:

Առաջիններին հոչակելով իբր յեղափո-
խական կազմակերպութիւնների պի-
տան և վայրկեանը: Այդ բրոյնը
մատուցութիւններին մի ժողովուած է և
Արտիպրի մատուցութիւնները գրանց
հանդէպ գէրտի իսկ նշանակութիւնը
չունեն:

Ահա այդ Գրիգոր Նիկողոսեանը պ.
Մինաս Չերպիլ անհամարելով բարե-
կամն է այսօր և հայ ողորմելի դիւա-
նագէտի թերթում հրատարակված
նուսասիրական յօդուածները թարգ-
մանիլ:

Մինք չենք կասկածում որ Մինաս
Չերպիլ լաւ գիտէ թէ ինչ դեր է կա-
տարում Գրիգոր Նիկողոսեանը այժմ
բայ զարմանում ենք որ այդ քառա-
կուսի դիւանագէտը թող է ապիս ի-

լաւ կը ճանչցուին, Երբ քիւրտերը
պէնք կ'առնին, երբ թուրք կ'առ-
վարութիւնը կանոնաւոր գիտուտներ
կը զրկէ հայկական գաւառները,
սեղ վշտեղում փորձուած թեամբ մը
հայերը գիտեն թէ կ'ապը շատ ջան-
ցած պիտի ծագի, թէ կոտորած մը
տեղի պիտի ունենայ:

Այս պարագային մէջ, հայերը կոր-
ստած են պէնք չունին, դիմադ-
րութեան միջոցներին անջան են,
միտման իրենց սեփարով չեն կրնար
վառնգել խուսափիլ: Իայց անոնք
արտասահման իմաց սուեր են այս
իրողութիւնները, և իարկարնակ
հայեր խնդրեր են քանի մը քաղա-
քական անձնաւորութիւններէ, իմել
այլոց կարգ մը ընկերակցականներէ
(ժոսէ, Բիւսանէ, Սէնտոյ) այդ սե-
ղեկութիւններն հարողել Փրանսայի
փրատարն գործերու նախարարին:

Իր քով գացող պատուիրակութեան
պ. Տէլքասէ որոշապէս խոստացաւ որ
Փրանսական կառավարութիւնը քո-
միսներ պիտի զրկէր վտանգուած
գաւառներուն վրայ հոչելու համար:
Այս առաջին անօրինութիւնը բացար-
ձակ կ'երկար մը չսպասուիր հայերը

լին մոտերանալ մի այդպիսի ստոր ա-
րարածի հետ:

Արդեօք այդ մատուցութիւնը պա-
րան Մինասի խորագրով հիւանո-
ղութեան արգելին է, թէ Լ'Ան-
սիկի Ռուսաստանում տարածելու
աննչի:

Եթէ Չերպիլ անդէպ է այդ մասին,
մեք նրան կարող ենք Գրիգոր Նի-
կողոսեանի մատուցական բրոյնը
իրեն ուղարկել, Լագուրվի մասին
զբաւ միջոցութիւնների շարքում
ապագայի և իր ընթացողներին
բացատրելու համար հոչակաւոր Գրի-
գոր Նիկողոսեանի պատկ յանդգնու-
թեան պատճառը:

ՊԱՊԱՅԱՆ

Երբ

Վաղը կ'երկար գիշեր, Սանդարի
բահին մէջ Ենթապիլի Մարգարե
պիտի ներկայացուի ի նպատու պ.

Տրամաթիբակիան խումբը չորս ամ-
ակ ի վեր իր ծրագրած նպատակին
կը հետեւի անայլալ յայտուեւ-
թեամբ և յամտութեամբ: Այս
կարճ ժամանակամիջոցին մէջ ան
յօջողութիւններ ունեցաւ. բայց
անակնկալ և անօրինակ ձմրան մը
երեւումը պահ մը կասեցուց մեր գե-
րաստաններուն զործունէութիւնը, եւ
անա կարճ ու ակամայ դողարէ մը
կար Պապանան թատերախումբը
վերակաւ իր հանելի ներկայացում-
ներուն շարքը:

Կիրակի գիշերուան երկուցի մը ըն-
դ էր գեղարուեստական տեսակե-
տով մը, Միջնարարներուն Պ. Օգոս-
տինոսեան երաժշտական հաստաձեւեր
կրգեց զաշնակի վրայ Օր. Արդունիի
ընկերակցութեամբ: Ինոյն ներս մը
ընտրեալ բազմութիւն:

Պօսիթ-Գրիպո կոմսին առաջին
հիւնք արարուածները ներկայացուե-
ցան շատ սիրուն կերպով, սփայնե-
սոք անէն մտրդ անոր շարունակու-
թեան կրասպտէ անանքով:

Վաղը գիշերուան ներկայացումը
բացատրիկ շահեկանութիւն մը ունի

ըտուութեանը զէմ, բայց գունէ աւելի
մեծ պաշտպանութեան մը հնարաւո-
րութիւնը ընդունալով կուսայ:

Ինչ որ տեղի ունեցաւ 1896ին Պո-
լիս. դեպքաններուն սեղին առջեւ,
ընկանարար կրնայ առաջ գալ 1902
ին, այդ հեռաւոր գաւառներուն մէջ,
Փրանսայի պատուիրակներուն առ-
ջեւ. սակայն տեղի կայ կարծելու
թէ կոտորածները հաստատուելու կա-
րող երազացաց ներկայութիւնը պի-
տի կրնայ ու և երկիւղ մը ազգիւ:
Տարակոյս չիկայ թէ Մուլթանին
զործակալները զիտարողութիւն ու-
նեցած են վերանորոգելու իրենց ար-
իւնտա շահատակութիւնները, Ապա-
հովագրու. 1896-96ի շահատակու-
թեանց նման գործող վիճակներ հը-
նարտուր չէն տան տարի. բայց այ-
սօր արտակարգութիւն կայ կրկնելու
ամէն տեսակ հարստահարութիւններ
Հայ ժողովուրդը գեթին կըբաւ է,
չի կրնար ինքզինքը պաշտպանել և
իր ակըր սաքը կողմը ին վրայ կը
զնէ ինչպէս պիտի ընէր շղթայուած
չան մը:

Միջազգային ընկերակցական հա-
մաժողովը որ գումարուեցաւ Իարկ

թէ' ներկայացուելու թատերախա-
ղին բնարութեամբ, և թէ մանա-
ւանդ անոր համար որ Պապանանի
նպատ է: Թատերախաղ հասարակու-
թեան համար անասիկ յոյժ բա-
րեցեպ առիթ մը իր յարգանքին եւ
զոհուեակութեան հաստաբեր նիւ-
թականապէս ընծաւելու համար ար-
ուեստագէտին, որուն միայն ի'ա-
փած ճիգերը թատերական արուեստը
իր բարձրութեանը վրայ պանելու
մասին ինքնին գնահատելի արժա-
նիք մը կը ներկայացնեն:

Ե.

ԲԱՑ ՆԱՍԱԿ
ԲԱՐԻՉԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Բարիզի մէջ օրուան հարց
գարձած է Հայրենիքէն հոն հա-
սած 18 օրուաւ խնդիրը: Ատոնք
նոյնպէս Յիւրիլի մէջ— և ոչ թէ
ժընէվ ինչպէս «Անահիտ» կը
յայտարարէ— ցոյցի գրուեցան
տեղույս Մայր եկեղեցիին մէջ,
անշուշտ հայկական թշուառու-
թիւնը շահագործելու նպատակով,
ինչ որ հայ անուան այնքան դան-
պատու բեր» և «ստորնացուցիւ»
ձեռով մը կատարուեցաւ:

Սրբերու առաջնորդը՝ ըողորա-
կան հայ պատուելի մը բեմ
բարձրանալով անճիշդ տեղեկու-
թիւններ հարգողեց ուղարկելի
գեղմաներէնով մը, յայտնեց թէ
Պարսկա առանէն մինչեւ հոս 5000
Քրանք ծախք եղած է և պաշա-
տական շեշտով ներկաներուն օգո-
նութիւնը մաքայ քրքրը Լօտոն
հասցնելու համար:

Ենտոյ կարգաց պատ. թումա-
եանի կենսագրութիւնը, որ ժամ
մը տեւեց: Այսքանը բաւական
չէր: Մեք—թեով 3 հայեր և
2 հայ ուսանող հիւնք—պիտի
զիտէինք աւելի ամօթալի տեսնա-

1900ին, որոշում մը ընդունեց որով
իր խորին պզգանքը կը յայտնէ Հա-
յաստանի կատարածներուն նկատմամբ,
կը խարանէ դրամատէր կառավարու-
թիւնները որոնք ազդուապէս չեն
միջամտած Մուլթանին մօտ, և իսր-
հրգարաններու բանտարական ներկե-
յաց լցիւնները կը հրախիչ անզղար
յամատորէն ձայն խարձարցնել կոտու-
վարութեանց անտարբերութեան զէմ
և հայերուն պաշտպանութեանը հպ-
մար նեանապէս, Պուսելի մէջ, շատ
չներ, միջազգային ընկերակցական
գիւանը ամէն երկրի ընկերակցական-
ներուն շրջաբերական մը ուղղեց:
հրախիլով գաննք ի նպատակու-
թիւն թուրք բանակաւորութեան նորա-
նոր արարքներուն հետաքրքրուել
Հայաստանով ինքզինքը լսելի ընել
անոր պաշտպանութեանը և օգնու-
թեանը համար և հզոր միջամտութիւն
մը առաջ բերիլ պարտաւնդուած ժո-
ղովուրդին համար:

(Շարունակելի)

րան : Պատուելին համայնց սրբերուն ամեր հայրենիքը երգել : Յրտահար որբիկները զսպառուցող սրբի ելան :

Անոնցմէ մին ձեռքը արդէն երեսին զրաւ արեւելեան սգրովի մանր մը հնչեցնելու համար : Բայց սղերբուկան էր զգացող հայու համար , իսկ արգահատելի և անշուշտ զուարճալի հետաքրքիր օտարականին համար :

Սրտի և զլիսի տէր նորաւորու հայ բժիշկ մը Լ. Ա. ձայն բարձրացնելով արգիլեց այդ անպատուաբեր ներկայացումը : Յարգելի բժիշկին հարկաւոր չէան կայծակնահար ըրաւ պատուելին , որ անշուշտ չէր կարող երազել հայերու ներկայութեանը եկեղեցիին մէջ և կը կարծէր թէ մութին մէջ կը գործէ :

Հայերս տիրացու պատուելիքն — այնքան զարգացած , որ շերտ հաւատքով կը հաւատայ սատանայի գոյութեան և իրն յանձնուած որբիկներուն ալ կը քարոզէ այդ մասին — բացառութեամբ պահանջները , թէ ինչո՞ւ որբերը հայրենիքի կամ Պարսկաստանի մէջ սրբանոցներ տեղադրելով հոն չեն խնամեր և արտասահման կը փոխադրեն , ուր կորսուելու և փճանալու գտնապարտուած են : Մեզ համար խնդիրը պարզ էր . աւետարանական քարոզչիչներու կարծիքով արտասահման բերել անշուշտ անհամեմատ օգտակար է , որովհետեւ հոս աւելի գիւրդին է որբերուն հալածութեամբ սորվեցնել և անոնցմէ հերկանային հայրենիքի հլու որդիներ պատրաստել : Բայց առաջնորդող պատուելին մեզ յայտնեց թէ՛ վեհափառ Հայրիկի համաձայնութեամբ է , որ ինք որբերը Լոնտոն կը փոխադրէ :

Մեր կարծիքով Հայրիկն ալ սխալած է հոս , բայց այս մասին ուրիշ անգամ մը :

Ականատես

Յիւրիս դէկտ. 29

ՂԱՐԻՊԻ ԳՐԻԱՊԵՆՆԵՐԸ

ԲՈՒԼԳԱՐԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՎԱՆ

Մենք բաւական ծանօթ ենք բուլղար գրողների հետ , որովհետեւ նրանց գրականութիւնից բաւական թարգմանութիւններ ունենք : Բայց բուլղարները մեր ներկայ գրականութեան հետ ծանօթ չեն . եթէ չեմ սխալվում միայն հանգուցեալ Պետրոս Աւրէմեանը մի երկու կտոր Ռաֆֆիից թարգմանեց :

Յիւրիպէցի երկասարգ . Ա. Յակոբեան թարգմանել է Արքայի Ղարիբի Ազատութեան ճանապարհներն , պատկերների հաւաքածոն . որը լոյս պէտք է տեսնի ղովաոր Բակովսկու յառաջաբանով :

Պ. Յակոբեանից մենք ստացել ենք բաժանորդագրութեան մի ցանկ , որի մէջ թարգմանչի կողմից մի հակիրճ ծանօթութիւն կայ Ղարիբի մասին :

Պարոն թարգմանչի կարծիքով Ղարիբը իր նկարագրով , զգայնութեամբ և արտայայտութեան ձևով նմանում է բուլղար յեղափոխական գրող հուշակաւոր Բոալովին , ու նրանից աւելի կատարելագործված և լայն ըմբռնութեամբ ունի :

Մենք յոյս ունենք որ յարգելի թարգմանչի յաջողած պէտք է լինի իր թարգմանութեան մէջ և բուլղար ժողովրդի ձեռքը կը սայ ընթերցանութեան մի սիրուն գիրք :

ՓՈՒՔՐ ԹՂԹԱՏԱՐ

Սօֆիա , 26 դէկտ. 1902

Երէկ պուլկարաց ծննդեան տօնին առթիւ հոս այցելութիւն մը կատարուեցաւ , որ մեզի համար մասնաւոր շահեկանութիւն մը ունի : Տեղիս քահանայ արք. տէր Յովհան Մանգակունի իմէջ այլոց շնորհաւորական այցելութիւնն առաւ նաեւ նախարարացեալ առթ. Տանէլի , որ սպարական բանաձևերէ վերջ ըստ . ձեռք կարելի է ձեր ձայնը յսելի ընել ապիք համայն պուլկարահայոց թէ պուլկար կատարութեան զէպի հայերը ունեցած բարեացակամութիւնը շարաշար կը գործածեն . շատ անգամ անվայել արարքներով և սին վէճերով կատարութեան ուշադրութիւնը իրենց վրայ կը հրախրեն , և փոխանակ Պուլկարիոյ ասպնջականութեան և ստեւած ազատութեան օգտուելու , այնչափ ստաջ կերթան որ մինչև իսկ կոիւներ և ըսպանութիւններ տեղի կուենան . որոնք մեզի տնտեսութիւն կը պատճառեն , թող լանան միշտ խաղաղ և հանդարտ ապրիլ և երկրին օրէնքներուն համակերպիլ : Տէր հայրը պատասխան տալով ըստ . « Կրնաք հասկնալ թէ թուրքիոյ մէջ հայերը բաւնութեան և անասելի զրկումներու ենթարկուած ըլլալով երբ ինքզինքնին ազատ և հրաւրաւոր Պուլկարիոյ մէջ գտան երբեմն ծայրայեղ դործերու և ընթացքներու մէջ գտնուեցան յիշաւի , բայց այդ երեւոյթը ճնշուած ազգերու մէջ միշտ տեսնուած է » և նախարարին ներողութիւն հայցելով և հայ ժողովուրդին երախտագիտական զգացումները յայտնելով մեկնեցաւ :

Նախարարացեալի իրաւացի դիտողութիւնները մեր նկատողութեան առարկայ թող դառնան . մեր անվերջ կոիւները և անօգուտ վէճերը մեզի վեհասկար ըլլալը գտտ մեր դիրքը , մեր ազգին համար և կատարութեան մեր վրայ ունեցած հաւատքը կը խթանեն :

Վանի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐԳԻՍ

Ագրիանուպոլէն պուլկար թերթերուն կը գրեն որ այդ նա . հանգին մէջ պատերազմի պատրաստութիւններ կը տեսնուին : Խուրք գաղթականները պատերազմի կը պատրաստուին . կառավարութիւնը թուրք բնակչութեան կը բաժնէ հին մարթիւնները . զորքի համար 300000 մաուղէրի հրացան պատուիրուած է և

180 թնդանօթ : — Ն. Փ. Բրէսս աւսարիական թերթին կը հաղորդեն որ թուրք կառավարութիւնը Անաօլուի , Մակեդոնիոյ զօրավարներուն զաղտնի հրամաններ զրկուած են որոնցով կը պատուիրուի թուրք բնակչութիւնը և զօրքերը պատրաստ գտնուին պատերազմի համար , որ կրնայ շուտով տեղի ունենալ :

«Թան»-ի մէկ խմբագրականէն . Վերջերս Պուլտոյ մէջ բաւական տաք կերպով խօսուած է «ոչ-չոյններու» միջադէպին վրայ : Ռաճազանի տասնհինգին երբ Սուլթանը վաղնջական սովորութեան համեմատ ծովով քով Գափուի պալատը դայած էր մարգարէին վերարկուն պագնելու , ռուսական պահակաւոր ոչ դրօշ պարպեր է ոչ թնդանօթ արձակել է : Դանի մը օր ետքը , Ս. Նիքոլայի տօնին առթիւ , թրքական նաւերը հրամանի մը համեմատ չեն կատարել քաղաքավարական սովորական ցոյցերը : Լիտր վրայ Պուլտոյ ռուս զեւսպանատան նախարար կցորդը Պիէրնեոյ ետ կանչուեցին :

Ուրիշ պատմութիւն . Ռաճազանի առթիւ Սուլթանին կողմէ իր գլխաւոր պաշտօնատարներուն տրուած հազկերթի մէջ մի փաշա , որդին Սուլթանի կաթննեղբայր իզլէթ պէյի , մերժեց է միւսնոյն սեղանը նստիլ նախորդ ժեօն-թուրք Մուրատ պէյի հետ . ուրի երբ ու սրահէն մեկներ է գօշելով . « Կիմ ուղեր ս զանակիցն ըլլալ մարդու մը որ յանդէպեալ իմ վեհապետու նախաձեռնութեամբ կատարուեցին առջեւ » : Մէհմէ իր այս վարմունքին համար 200 ոսկի նուէր ստացեր է ու , թէ և տակաւին 28 տարեկան , կիսարածի զօրավարութեան զօրաբաժնի զօրավարութեան բարձրացուեց է . Իրաւ է որ Մուրատ պէյն ալ չվիրաւորելու համար 200 ոսկի ևս անոր տրուեց է :

Այս միջադէպին ուղաւորութիւնը դեռ չանցած , աւելի երկրական մէկ արկած մը եկաւ . Վել իսլամական աշխարհը : Գնդապետ Համաթի պէյ զինուորական կցորդ էր Պերլինի Օսմ. զեւսպանատան մէջ մինչև ներկայ տաւոյս վերջերը . Երիտասարդ , խելացի , գործունեայ սպայ մըն էր : Ամիս մը առաջ , յանկարծ Պուլտոյ կանչուեցաւ , յետոյ մէկէն մէկ բարձրագոյն հրամանով քսորուեցաւ Էրզրումի կեանք Հայաստանի մէջ : Եւ ստով նաւ մը դրուեցաւ զէպի Սինապ ուղղուելու համար :

Սակայն ոչլ առողջ նաւահանգիստը չի հասնիր : Նաւը խորխոր չնետած , անկաւ անյայտ եղած էր : Դանի մը օր ետքը իր

գիակը զանուեցաւ վերին Վասփորի եղբրքէն . դեռ կը կրէր բռնական մահու խեղդումի նշանները : Այս դէպքը մեծ յուզում պատճառեց :

— Մակեդոնիոյ համար քրիստոնեայ կառավարչի մը խնդիրը մեծապէս կը յուզէ միտքերը Պուլտոյ : Արդէն իսկ զանազան անուններ կը արուին . զլխաւորապէս իշխան Ալէքսանտր Վոզնիսաւս (Ալեքս փաշա) , որ առնուց ընդհ. կուսակալ եղաւ Արեւելեան Լուսնիկի , Այս մարդը ոչ մի կուսակցութեան կը պատկանի : Լուսնիկապետ է կրտսի Յետոյ կուսայ Գարատաղի Միրթո իշխանը , Նիքոլայ իշխանին եղբորդ որդին :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ — ՄԱԿԵՂՈՆԻԱ

Պուլկարիոյ ժողովի նիստերը գաղթեցան մինչև յունուար 10րդ Պուլկար թերթերը Մակեդոնացի գործիչներուն հրաւերը կը կարգան անձնական հաշիւները , դժգոհութիւնները մի կողմ թուլու և միւսնալ ազգային փրկութեան գործը առաջ տանելու համար :

— Ելեմից նախարար պարոն Սարաֆօֆ Բարիկ մեկներ է փոխառութեան մնացորդ հաշիւները կարգադրելու համար :

— Վառնայի մանածի գործարանի վարչութիւնը ազգային ժողովին յայտարար մը տուեց է արտօնութեան պայմանաձայնութիւններու համար : Այդ յայտարարին հետ միասին վարչութիւնը ներկայացուցեր է և տեղեկագիր մը բաժնագործութեան ազգային թեան մասին Պուլկարիոյ մէջ : — Երէկ Վառնայ եկաւ հաշիւաւոր մակեդոնական գործիչ փոխգնդապետ Սանթօֆ : Մեծ բազմութիւն մը զինքը զիմաւորչուեաներով :

ՍԵՐՊԻԱ

Կառավարութիւնը երկու միլիոն ֆրանքի փաւմիտայի զննմը աճուրդի գրած է : Պահապի զօրքերը զինավարժութեան կանչուած են :

— Արտաքին գործոց նախարար Անտոնիչ հրամարական տուած է , կը կարծուի որ կրկին Սերպիկա քաղաքականութիւնը պիտի փոխուի , այսինքն զէպի ռուսները յարի : Հետեւանքը Լամատրիկայցեալութեան :

ОТГОВОРНИКЪ

Мурадъ Ераносянъ

Печатница „Вераиность“ Варна